

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เพราะโลกปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ วิชาความรู้ เทคโนโลยี การคมนาคม การสื่อสาร ตลอดจนความก้าวหน้าในด้านสื่อมวลชนต่าง ๆ จึงจำเป็นที่มนุษย์ในโลกปัจจุบันต้องมีความรู้ ทักษะ และความสนใจในการอ่าน เพื่อให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าของโลกปัจจุบัน เพราะการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นและให้ประโยชน์แก่มนุษย์มาก ทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้ การประกอบอาชีพ การพักผ่อนหย่อนใจ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านมักจะเป็นผู้มีโอกาสก้าวหน้าในด้านการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิต ฟรานซิส เบคอน ได้กล่าวว่า "การอ่านทำให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์" (ฉวีลักษณ์ บุษยะกาญจน, 2525 : 13) เพราะฉะนั้นผู้ที่อ่านหนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมได้เปรียบและมีชีวิตที่ก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว การอ่านเปรียบเสมือนกุญแจสำหรับไขหาความรู้ที่มีอยู่มากมายในโลก และถ้าได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองและสังคมแล้วก็จะช่วยเสริมสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และความเจริญก้าวหน้าของสังคม ซึ่งความสำคัญของการอ่านในการดำเนินชีวิตนี้ ฮาฟเนอร์ (Hafner, 1967 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า "การอ่านจะช่วยในด้านการดำรงชีวิตเป็นอย่างดี เพราะการอ่านเป็นการสร้างประสบการณ์พื้นฐานช่วยให้คนรู้จักแก้ปัญหาเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข"

การอ่านจะช่วยในด้านการดำรงชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้นจะต้องสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอ่าน ผิดแผกจนมิได้เสียรักการอ่าน ซึ่งควรกระทำมาตั้งแต่เด็ก โดย บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกระดับ ควรมีหน้าที่ส่งเสริม สร้างนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก เรื่องการอ่านนี้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลาภ พกนิยากร ได้ตรัสไว้ในพิธีเปิดการสัมมนาหนังสือเด็ก กลุ่มอายุ 11-10 ปี (ฉวีลักษณ์ บุษยะกาญจน, 2525 : 15) ว่า การเสริมสร้างให้เด็กรักการอ่านและรักคุณค่าของหนังสือนั้น เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรกระทำด้วยเป็นเสมือนการแผ้วทางชีวิตของเขาให้เดินไปสู่อนาคตอันแจ่มใส ... เป็นวิธีการพัฒนาคนที่แนบเนียนและงดงาม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการอ่าน ซึ่งจะพัฒนาประชากรให้เป็นกำลังของชาติ จึงประกาศเป็นนโยบายหลักในการเรียน การสอน ว่าต้องการให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มีความสามารถในการอ่านคล่องและต้องเขียนคล่องด้วย (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2532 : 1 อ้างอิงมาจาก บันลือ นฤกษ์วัน, 2529 : 28) ซึ่งนโยบายนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ ไนทอร์ย์ ธรรมแสง (2529 : 59) ที่ว่า "การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ จึงมีการเน้นการฝึกอ่านให้กับเด็กนักเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อให้เกิดทักษะ และสามารถนำทักษะการอ่านที่ได้รับการฝึกอย่างดีแล้วไปใช้ในการอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ในระดับสูง และเพื่อการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตต่อไป" ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การอ่านเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนของนักเรียนเพราะไม่ว่านักเรียนจะเรียนวิชาใดหรือทำกิจกรรมประเภทใดก็ต้องอาศัยทักษะการอ่าน หากผู้ใดมีทักษะการอ่านดีย่อมส่งผลต่อการเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 5) ที่ว่า "การอ่านมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของเด็ก ขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านของเด็กเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องควรเห็นถึงความสำคัญของการอ่านและเอาใจใส่ต่อการอ่านของเด็ก อย่างแท้จริงโดยเฉพาะของเด็กในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการอ่านในระดับสูงต่อไป"

การที่เด็กจะมีทักษะความสามารถในการอ่านเพียงใดนั้น ครอบครัวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก เป็นสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมชีวิตยิ่งกว่าอิทธิพลอื่นใด และเป็นสถาบันแรกที่สร้างลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของบุคคลแต่ละครอบครัวต่างก็มีรูปแบบของตน โดยเฉพาะในการปฏิบัติตามวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต (งามตา ยงศิริ, 2522 : 101)

ในเรื่องขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน และความเข้าใจในการอ่าน วลัยภรณ์ อาภิตย์เที่ยง (2529 : 26) ได้กล่าวว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กในแง่ที่ว่า หากสมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญกับการอ่านมาก มีการส่งเสริมการอ่าน และสมาชิกส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือ เด็กก็จะรู้คุณค่าของการอ่านและอ่านได้ดีเพราะได้พบเห็นและมีกิจกรรมการอ่านเป็นประจำ ส่วนเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่เห็นความสำคัญของการอ่านและไม่เคยได้ยินการพูดคุยเกี่ยวกับการอ่านเลย จะไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน ซึ่งเรื่องนี้ วลัยภรณ์ อาภิตย์เที่ยง (2529 :

80-84) ได้ศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีลักษณะและภูมิหลังต่างกัน" พบว่า นักเรียนที่มีลักษณะและภูมิหลังต่างกันในด้านระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการใช้สื่อมวลชนของครอบครัวมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาระดับสูงมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับต่ำและนักเรียนที่ครอบครัวมีการใช้สื่อมวลชนมาก ซึ่งหมายถึง การอ่านหนังสือพิมพ์หรือวารสาร ฟังวิทยุและดูโทรทัศน์ มีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีการใช้สื่อมวลชนน้อย นอกจากนี้ สหัทยา ชินสมบูรณ์ (2528 : 82) ได้ศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของสภาพครอบครัวที่มีต่อการอ่านของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสายน้ำทิพย์" พบว่า ระดับการศึกษาอาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับการอ่านของเด็กนักเรียน ในด้านจำนวนหนังสือที่ไม่ใช่หนังสือแบบเรียน ที่นักเรียนมีอยู่ที่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และจากการศึกษาของ ทวีศักดิ์ เดชาเลิศ (2528 : 84-90) เรื่อง "องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร" โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยรักการอ่าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับองค์ประกอบทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม และสถานแวดล้อมที่บ้าน องค์ประกอบทางด้านตัวนักเรียน และองค์ประกอบทางด้านโรงเรียน องค์ประกอบใดที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของนิสัยรักการอ่านด้วยปริมาณมากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบทางด้านตัวนักเรียนอธิบายความแปรปรวน ได้ถึงร้อยละ 36 องค์ประกอบทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมและสถานแวดล้อมที่บ้าน อธิบายได้ร้อยละ 12 และองค์ประกอบทางด้านโรงเรียน อธิบายได้เพียงร้อยละ 8 เมื่อพิจารณาน้ำหนักและทิศทางของความสัมพันธ์ขององค์ประกอบแต่ละตัวกับนิสัยรักการอ่าน โดยดูจากค่าในสมการถดถอย พบว่า ประสบการณ์การส่งเสริมการอ่านจากที่บ้านมีความสำคัญสูงสุดในการอธิบายความแปรปรวน นอกจากนั้นการศึกษาของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรนิษฐ์ ชูชม และสุภาพร ลอยด์ (2529) เรื่อง "การส่งเสริมในครอบครัวกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนวัยรุ่น" พบว่า ถ้าผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กใช้สิ่งตีพิมพ์เมื่ออายุน้อยในปริมาณมากเท่าใดเมื่อเด็กเติบโตขึ้น เด็กจะอ่านสิ่งตีพิมพ์มากขึ้นและชอบอ่านเนื้อหาที่ตีพิมพ์ประโยชน์ ส่วนเจฟเฟอริส (Jeffres, 1968) ได้ศึกษาพบว่า ถ้าบิดามารดาให้หนังสือแก่เด็กเป็นรางวัล และพาเด็กไปใช้ห้องสมุดบ่อย ๆ จะเป็นการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านให้เด็กโดย

ผู้ปกครองอาจทำตนเป็นแบบอย่างแก่เด็กเกี่ยวกับการรับสื่อโดยไม่ตั้งใจและไม่รู้ตัว สำหรับ จุฑารัตน์ ชุมสมาน (2531 : 16-62) ได้ศึกษาผลของตำแหน่งของคำถามและการใช้ภาพประกอบ ที่มีต่อการจำเนื้อเรื่องของนักเรียนที่มีเพศต่างกัน พบว่า นักเรียนหญิงจำเนื้อเรื่องที่อ่านได้มากกว่า นักเรียนชายซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ณวิลักษณ์ บุญยะกาญจน (2524 : 4) ที่ว่า เพศมีอิทธิพลต่อการอ่าน เพราะความแตกต่างระหว่างเพศเป็นเวลา เหตุให้คนเราแตกต่างกันโดยที่นักเรียนเพศหญิง ในระดับประถมศึกษาจะอ่านได้ดีกว่านักเรียนเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วลัยภรณ์ อาทิตย์เที่ยง (2529) ที่พบว่า นักเรียนหญิงมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนชาย โดยศึกษากับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาเรื่องเพศกับการอ่านที่กล่าวข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างเพศเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการอ่านด้วย

จากการศึกษาที่กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการอ่าน ซึ่งผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาถึงอิทธิพลของสภาพครอบครัวต่อการอ่านโดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาถึง สภาพครอบครัวในด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งได้แก่ รายได้ ระดับการศึกษาและอาชีพ ของผู้ปกครอง ประเภทการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว การนับถือศาสนาของ ครอบครัว การใช้สื่อมวลชนของครอบครัว โดยผู้วิจัยเลือกศึกษากับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปัตตานี ที่เรียนอยู่ในปีการศึกษา 2533 เหตุที่ผู้วิจัย เลือกใช้ประชากรกลุ่มนี้ ประการแรกเนื่องจากจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตพื้นที่การศึกษา 2 อันประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล เป็นจังหวัดที่มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่น ในประเทศไทยทางด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา ความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสนั้น จากการรวบรวมข้อมูลเมื่อปี 2528 พบว่า ประชาชนในเขตนี้เป็นชาวไทยมุสลิม ร้อยละ 71.1 และใช้ภาษามลายูถิ่นพูดในชีวิตประจำวันทำให้ บุตรของประชาชนเหล่านี้ ใช้ภาษามลายูถิ่นพูดในชีวิตประจำวันด้วยก่อให้เกิดปัญหาเมื่อเข้าโรงเรียน เพราะจะทำให้เด็กเหล่านี้ขาดความพร้อมในการใช้ภาษาไทยไม่ว่าจะเป็นทักษะการพูด การอ่าน การเขียน และฟังภาษาไทย ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ สอบตกซ้ำชั้นปีละมาก ๆ (มาเรียม นิลพันธ์, 2529 : 3) ในเรื่องการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันของประชากรในเขตพื้นที่ การศึกษา 2 นี้ เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำให้ ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต และ ภาษานพูดที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของเด็กด้วย ดังนั้นการนับถือศาสนาที่แตก

ต่างกันอาจเป็นตัวแปรหนึ่งซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของเด็กด้วย เหตุผลในการเลือกศึกษากับประชากรกลุ่มนี้ ประการที่สอง เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีพัฒนาการทางด้าน การอ่าน รู้จักคิดอย่าง ใช้เหตุผล รู้จักวิเคราะห์ตีความหมาย และทดสอบสมมุติฐานได้ (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2525 : 24) นอกจากนี้ บรูซ และ เฮบเนอร์ (Bush and Huebner, 1974 : 314 อ้างอิงมาจาก ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2525 : 56) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการอ่านของเด็กในระยະนี้ว่า "เขาเริ่มรู้จักการที่จะหาหนังสืออ่านตามใจชอบ เริ่มรู้จักสนใจเรื่องราวของหนังสือ ฟังการเล่า การบอกอย่างมีระเบียบ ถ้ามีห้องสมุดเด็กจะเริ่มค้นคว้าอ่าน หาวัสดุอ่านเองตามใจชอบในระยะนี้" ส่วน แลมเม (Lamme, 1976-1977 : 21) ได้อ้างถึงข้อสรุปของนักวิจัยกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจ เกี่ยวกับนิสัยการอ่านของเด็กโดยระบุว่า ช่วงอายุที่เหมาะสมสำหรับการศึกษานิสัยรักการอ่านของเด็กจะต้องอยู่ในช่วง 10-13 ปี เนื่องจากเด็กในช่วงนี้จะชอบอ่านหนังสือมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงเลือกศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาถึงอิทธิพลของสภาพครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปัตตานี ว่ามีผลต่อการอ่านของเด็กหรือไม่ อย่างไร จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลที่ได้จากการวิจัยคงเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการอ่านทำให้เด็กรักการอ่านมากขึ้น อันจะมีผลต่อการเรียน การศึกษา และการดำเนินชีวิตของเด็กต่อไป

สมมุติฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. เด็กนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อ่านสิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าเด็กนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบประชาธิปไตย ภายใต้เงื่อนไขของจุดมุ่งหมายของการอ่าน คืออ่านเพื่อความรู้นอกจากนี้เพื่อความบันเทิง

การตั้งสมมุติฐานข้อนี้ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจาก ดริวส์ และทีฮาน (Drews and Teahen, 1957 : 328-332) ที่พบว่า แม่ที่เข้มงวดกวดขันมีแนวโน้มที่จะช่วยให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ดังนั้นผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานไว้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันจะทำให้เด็กอ่าน

สิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าเด็กนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบประชาธิปไตย เพราะผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาที่เด็กในวัยนี้จะสนใจการอ่านและการเรียนเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้ปกครองในการช่วยส่งเสริมชี้แนะและกวาดขันให้เด็กสนใจต่อการอ่านและการเรียนเพราะเด็กวัยนี้ยังรักที่จะสนุกสนาน ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในความสำคัญของการอ่านเพียงพอผู้วิจัยจึงคาดว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวาดขันน่าจะช่วยให้เด็กอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีการศึกษาของ วรรณงาม รุ่งนิลสุทธิพงษ์ (2522) มอร์โร และวิลสัน (สมาน กำเนิด, 2520 : 7 อ้างอิงมาจาก Morrow and Wilson, 1961 : 501-510) ที่พบว่าสติปัญญาความสัมพันธ์ในทางลบกับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวาดขันและครอบครัวของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เป็นครอบครัวที่ชอบเกื้อหนุนไม่ใช้อำนาจและยอมอนุญาตให้เด็กกระทำการต่าง ๆ ได้มากกว่าครอบครัวของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2. เด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง อ่านสิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าเด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่าภายใต้เงื่อนไขของจุดมุ่งหมายของการอ่าน คืออ่านเพื่อความรู้มากกว่าเพื่อความบันเทิง

การตั้งสมมติฐานข้อนี้ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจากการศึกษาของ สหัทธยา ชินสมบุรณ์ (2528) ที่พบว่า อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการอ่านหนังสือของเด็กโดยมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนังสือที่เด็กมีอ่านอยู่ที่บ้านที่ไม่ใช่หนังสือแบบเรียนที่ระดับ .01 ส่วนทวิภาคี เดชาเลิศ (2529) ได้ศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับนิสัยรักการอ่านหากบิดาของนักเรียนมีการศึกษาระดับสูงจะทำให้นักเรียนผู้นั้นมีแนวโน้มที่จะมีนิสัยรักการอ่านมากด้วย นอกจากนั้น วลัยภรณ์ อาทิตย์เที่ยง (2529) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาระดับสูงมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาในระดับต่ำ โดยนักเรียนที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการศึกษาที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น

3. เด็กนักเรียนที่ครอบครัวนับถือศาสนาพุทธ อ่านสิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าเด็กนักเรียนที่ครอบครัวนับถือศาสนาอิสลาม ภายใต้เงื่อนไขของจุดมุ่งหมายของการอ่านคืออ่านเพื่อความรู้นอกจากอ่านเพื่อความบันเทิง

เหตุที่ผู้วิจัยคิดว่าความแตกต่างในการนับถือศาสนาของครอบครัวน่าจะเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กเพราะผู้วิจัยเห็นว่า จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่น ในด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา และการดำเนินชีวิตของประชาชนเพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (มาเรียม นิลันธุ์, 2529 : 3) เป็นสาเหตุของปัญหาการศึกษาของชาวไทยมุสลิมเพราะปัญหาความแตกต่างทางด้านต่าง ๆ ดังกล่าว และผู้วิจัยยังได้แนวคิดจาก สุรเดช ปานาทกุล (2520) ที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จที่นับถือศาสนาพุทธ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม และ ทิพย์พร จิตวารินทร์ (2530) ได้ศึกษาพบว่านักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธมีระดับความสามารถในการปรับตัวได้สูงกว่านักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ รุ่งรัตน์ ศิริกิจวัฒนา (2528) ยังได้ศึกษาพบว่า ตัวแปรทางด้านศาสนามีความสัมพันธ์กับความรับรู้กฎหมายทะเบียนราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นได้แสดงให้เห็นว่า การนับถือศาสนาที่แตกต่างกันนั้น จะมีผลต่อพฤติกรรมบางอย่างได้ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรการนับถือศาสนาของครอบครัว มาเป็นตัวแปรตัวหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งคาดว่าอาจจะมีผลต่อพฤติกรรมการอ่านด้วยและตั้งสมมุติฐานไว้ดังกล่าวข้างต้น

4. เด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีสมาชิกน้อยอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าเด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีสมาชิกมากกว่า ภายใต้เงื่อนไขของจุดมุ่งหมายของการอ่าน คืออ่านเพื่อความรู้นอกจากอ่านเพื่อความบันเทิง

จำนวนสมาชิกในครอบครัวเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กเพราะหากสมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญและมีความสนใจในการอ่านจะทำให้เด็กสนใจการอ่านด้วย แต่ในกรณีที่ครอบครัวบางครอบครัวมีจำนวนบุตรมาก อาจเป็นปัญหาในการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็ก เพราะการมีบุตรหลายคนทำให้ผู้ปกครองมีภาระในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ส่วนการมีจำนวนบุตรน้อยจะทำให้ผู้ปกครองมีเวลาใส่ใจกับการสอนอ่าน การส่งเสริมการอ่านให้แก่บุตรอย่างเต็มที่แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาในเรื่องนี้ สหทยา ชินลมบูรณ์ (2528) พบว่า จำนวนบุตรไม่มีความสัมพันธ์กับการอ่านแต่อย่างใด จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาหาข้อเท็จจริงว่าตัวแปรจำนวน

สมาชิกในครอบครัวจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อการอ่านของเด็กหรือไม่ ดังที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ข้างต้น

5. เด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีการใช้สื่อมวลชนมากอ่านสิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าเด็กนักเรียนที่ครอบครัวมีการใช้สื่อมวลชนน้อยกว่า ภายใต้เงื่อนไขของจุดมุ่งหมายของการอ่านคืออ่านเพื่อความรู้นอกจากอ่านเพื่อความบันเทิง

ปัจจุบันสื่อมวลชนมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะสังคมปัจจุบันเป็นยุคของข่าวสาร ข้อมูล สื่อมวลชนจึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ สื่อมวลชนที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การศึกษาเรื่องอิทธิพลของครอบครัวต่อการอ่านนี้ วลัยภรณ์ อาทิตย์เที่ยง (2529) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนที่ครอบครัวมีการใช้สื่อมวลชนมากมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีการใช้สื่อมวลชนน้อย โดยที่การใช้สื่อมวลชนมากหมายถึง การอ่านหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ ส่วนการใช้สื่อมวลชนน้อยหมายถึง การอ่านหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร หรือฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสองอย่าง สำหรับการไม่ใช้สื่อมวลชนของครอบครัวในการศึกษาครั้งนี้หมายถึงการไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร และไม่ฟังวิทยุ หรือไม่ดูโทรทัศน์ ส่วนดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และสุภาพร ลอยด์ (2529) ศึกษาพบว่าหากผู้ปกครองอ่านสิ่งพิมพ์มาก และชอบอ่านเนื้อหาที่มีประโยชน์มากจะมีผลให้เด็กอ่านสิ่งพิมพ์มากและอ่านเนื้อหาที่มีประโยชน์มากด้วย

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้นเป็นเหตุให้ผู้วิจัยให้การใช้สื่อมวลชนของครอบครัวเป็นตัวแปรหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ โดยที่ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานเพื่อการวิจัยไว้ดังกล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่ออธิบายถึงอิทธิพลของสภาพครอบครัวที่มีต่อการอ่านของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาว่า

1. ประเภทการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กหรือไม่ อย่างไร โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 ประเภทคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาถึง อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็ก
3. การนับถือศาสนาของครอบครัว มีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษาเปรียบเทียบศาสนากับศาสนาอิสลาม
4. จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กหรือไม่ อย่างไร
5. การใช้สื่อมวลชนของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กหรือไม่ อย่างไร

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของสภาพครอบครัวที่มีต่อการอ่านของเด็กนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปัตตานี ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2533
2. ทำให้ทราบถึงประเภทและจุดมุ่งหมายในการอ่านของเด็กแต่ละคน อันจะใช้เป็นแนวทางให้ครู และบรรณารักษ์ใช้ในการสอนและเลือกจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดตลอดจนสามารถส่งเสริมการอ่านให้แก่เด็กได้ตรงกับความต้องการของเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของสภาพครอบครัวที่มีต่อการอ่านของเด็ก ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent variables) คือ สภาพครอบครัว ประกอบด้วย

1. ประเภทการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ
  - 1.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
  - 1.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
  - 1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ประกอบด้วย
  - 2.1 อาชีพของหัวหน้าครอบครัว /
  - 2.2 รายได้ของครอบครัว /
  - 2.3 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว
3. จำนวนสมาชิกในครอบครัว
4. ศาสนาที่ครอบครัวนับถือ
5. การใช้สื่อมวลชนของครอบครัว

ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ การอ่าน ประกอบด้วย

1. ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่อ่าน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ
  - 1.1 ประเภทสารคดี /
  - 1.2 ประเภทบันเทิงคดี
2. จุดมุ่งหมายของการอ่าน แบ่งเป็น 2 อย่างคือ
  - 2.1 อ่านเพื่อความรู้อ
  - 2.2 อ่านเพื่อความบันเทิง

การพิสูจน์ความเป็นเหตุเป็นผล (Logical model of proof) ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามนั้นผู้วิจัยได้นำตัวแปรตัวที่ 3 มาเป็นตัวแปรคุม (Control variable) หรือปัจจัยทดลอง ตัวแปรคุม ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เพศของเด็กนักเรียน แบ่งเป็น 2 เพศ คือ
  - 1.1 เพศหญิง
  - 1.2 เพศชาย

เหตุที่ผู้วิจัยนำตัวแปร เพศมาเป็นตัวแปรคุม เพราะเพศเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการอ่านดังที่ วลัยภรณ์ อาทิตย์เที่ยง (2529 : ๑) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพาร์ลเลย์ (Parsley, 1963 : 210-212) ที่พบว่า นักเรียนหญิงเก่งกว่านักเรียนชายในเรื่องของการอ่าน การสะกด และการเขียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเพศมาเป็นตัวแปรคุมเพื่อทดสอบสมมุติฐานแต่ละข้อและเพื่อพิสูจน์ความเป็นเหตุเป็นผล

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยเทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) โดยปรับมาตรฐานการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดเป็นมาตราช่วงชั้น (Interval scale) นั้น ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

เพศหญิง	มีค่าเป็น	1
เพศชาย	มีค่าเป็น	0

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้ เพราะการศึกษาของ วลัยกรณ์ อาภิตย์เที่ยง (2529 : จ) และพาร์สลีย์ (Parsley, 1963 : 210 - 212) ได้แสดงให้เห็นว่า เพศหญิงมีความสามารถในการอ่านมากกว่าเพศชาย ผู้วิจัยจึงกำหนดค่าไว้ดังกล่าวข้างต้น

2. ประเภทของครอบครัว แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ
  - 2.1 ครอบครัวเดี่ยว /
  - 2.2 ครอบครัวขยาย /

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคม (Social Institute) อันดับแรกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางด้านบุคลิกภาพและพฤติกรรมของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน (วันทนีย์ วาลิกะสิน, 2526 : 85) เป็นโลกแห่งแรกของเด็ก มีความสัมพันธ์กับเด็กอย่างต่อเนื่อง (สหทยา ชินลมบูรณ์, 2528 : 12) อ้างอิงมาจาก Haves, 1950 : 433-435) ดังนั้นประเภทของครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่น่าจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการอ่านหนังสือของเด็กด้วย ผู้วิจัยจึงนำมาใช้เป็นตัวแปรคุมตัวหนึ่ง โดยได้แนวคิดการแบ่งประเภทครอบครัวมาจาก เมอร์ดอค (Murdock) (สมาคมศนุศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2524 : 88) บิลล์ และโฮยเจอร์ (ระวีวรรณ ชุ่มพฤษ์, 2528 : 92-93 อ้างอิงมาจาก Beals and Holjer, 1971 : 353) ดังรายละเอียดในบทที่ 2

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของครอบครัวเดี่ยวไว้ว่า หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรเท่านั้น โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งทางสายโลหิต และกฎหมาย มีอิสระในการดำเนินชีวิตของครอบครัวตนเอง ส่วนครอบครัวขยาย หมายถึงครอบครัวที่นอกจากมีภรรยา สามี และบุตรแล้วยังประกอบด้วยบุคคลอื่น ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอยู่ในครอบครัวเดียวกัน อาจเป็นบิดามารดา ของสามีหรือภรรยา หรืออาจเป็นญาติอื่นทางฝ่ายสามีหรือภรรยาก็ได้

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ โดยปรับมาตรการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดเป็นมาตราช่วงชั้นนั้น ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

ครอบครัวเดี่ยว	มีค่าเป็น	0
ครอบครัวขยาย	มีค่าเป็น	1

นอกจากผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรเพศ และประเภทของครอบครัว เป็นตัวแปรคุมเพื่อทดสอบสมมติฐานแต่ละข้อแล้ว ผู้วิจัยยังกำหนดให้ตัวแปรอิสระแต่ละตัวทำหน้าที่เป็นตัวแปรคุมอีกด้วย โดยผู้วิจัยได้จำแนกตัวแปรตามสมมติฐานแต่ละข้อ พร้อมทั้งแสดงอัตราส่วนร้อยละ ในรูปตารางการผันแปร (Contingency table) ไว้ในบทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย (Target population) คือ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปัตตานี มีทั้งหมด 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาล 1 โรงเรียนเทศบาล 2 โรงเรียนเทศบาล 3 โรงเรียนเทศบาล 4 และโรงเรียนเทศบาล 5 ซึ่งมีเด็กนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 275 คน

ผู้วิจัยใช้ประชากรเป้าหมายทั้งหมดเป็นประชากรในการวิจัย แต่เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ประชากรบางส่วนมีปัญหาต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อมูลที่ได้อาจไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงตัดประชากรส่วนนั้นออกไป แล้วนำข้อมูลจากประชากรเพียง 250 คน เท่านั้นมาวิเคราะห์สำหรับการวิจัยครั้งนี้

นิยามศัพท์เฉพาะและนิยามปฏิบัติการ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะและนิยามปฏิบัติการ ดังนี้

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือบุคคลที่เด็กนักเรียนอาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งมีอำนาจหรือมีส่วนในการตัดสินใจ เรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

เด็กนักเรียน หมายถึง เด็กนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2533 โรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปัตตานี

สภาพครอบครัว หมายถึง สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัว สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว การนับถือศาสนาของครอบครัว และการใช้สื่อมวลชนของครอบครัว

ประเภทการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว หมายถึง การเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูให้เด็กแสดงความคิดเห็น พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความสนใจ ทักษะคิด อารมณ์ อุปนิสัยต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย แบบประชาธิปไตย และแบบเข้มงวดกวดขัน โดยประเมินจากคะแนนจากการทดสอบความรู้สึกรู้สึกของเด็กในกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อวิถีปฏิบัติของผู้ปกครอง

การวัดประเภทการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวสำหรับการวิจัยครั้งนี้ วัดโดยทางอ้อม (Indirect measure) จากคะแนนที่ได้จากการทดสอบความรู้สึกรู้สึกของเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มประชากร ที่มีต่อวิถีปฏิบัติของผู้ปกครอง ผันแปรเป็นมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท มีรายละเอียดดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับความเอาใจใส่ การสนับสนุนหรือคำแนะนำจากผู้ปกครองมักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ผู้ปกครองไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร โดยวัดจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกว่าเขาเอง ไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ผู้ปกครองกำหนดไว้ หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามที่ตนเองต้องการ โดยวัดจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร โดยวัดจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยเทคนิควิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ โดยปรับมาตรฐานการผันแปรของตัวแปรทั้งหมดเป็นมาตรฐานช่วงขึ้น นั้น ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย	มีค่าเป็น	1
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	มีค่าเป็น	2
การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน	มีค่าเป็น	3

เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้ เพราะการศึกษาของ ดริวส์ และทีฮาน (Drews and Teahan, 1957 : 328-332) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีแนวโน้มที่จะช่วยให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ประกอบกับสมมติฐานของผู้วิจัยตั้งไว้ว่า เด็กนักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน อ่านสิ่งพิมพ์ประเภทสารคดีมากกว่าเด็กนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแบบประชาธิปไตย จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดค่าไว้ดังกล่าวข้างต้น

หัวหน้าครอบครัว หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจในการปกครองดูแลสมาชิกในครอบครัวและมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว เช่น การทำมาหากิน การใช้จ่าย และการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น โดยผู้เป็นผู้นั้นเป็นผู้ประกอบอาชีพอยู่ด้วย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. ถ้าในครอบครัวนั้น มีคู่สมรสเพียงคู่เดียว หัวหน้าครอบครัวได้แก่ "สามี"
2. ถ้าในครอบครัวนั้น มีคู่สมรสเพียงคู่เดียว และมีสามีอายุเกิน 60 ปี แต่มีบุตรชายหรือบุตรสาว เป็นหลักในการทำมาหากิน ให้บุตรชายหรือบุตรสาวซึ่งอาจเป็นโสด หม้าย หย่าร้าง เป็น "หัวหน้าครอบครัว"
3. ถ้าครอบครัวนั้น ไม่มีคู่สมรสเลย ให้เจ้าของบ้านผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองดูแลสมาชิกในครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว เช่น การใช้จ่าย และการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึง เพศ หรืออายุ เป็น "หัวหน้าครอบครัว"

4. ถ้าครอบครัวนั้นมีคู่สมรสคู่เดียวหรือมากกว่า หัวหน้าครอบครัวได้แก่

ก. สมาชิกที่เป็นเจ้าของบ้าน ที่มีอายุต่ำกว่า 60 ปี และกำลังอยู่กับภรรยา แต่กรณีที่เจ้าของบ้านอายุ 60 ปี หรือมากกว่า และยังมีผลสำคัญต่อการทำมาหากินให้บุคคลผู้นั้น เป็น "หัวหน้าครอบครัว"

ข. ถ้าไม่สามารถกำหนดได้ว่า ผู้ใดมีความสำคัญต่อการทำมาหากินและการปกครองดูแลสมาชิกในครอบครัว ให้ชายที่อาวุโสที่สุด แต่อายุไม่เกิน 60 ปี แต่งงานแล้วและอยู่กับภรรยา เป็น "หัวหน้าครอบครัว"

เกณฑ์การกำหนด "หัวหน้าครอบครัว" นั้น ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจาก มานพ จิตต์ถุษา และคนอื่น ๆ (2529 : 40-41) จากการวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยี และพลังงานในการพัฒนาหมู่บ้านชนบทภาคใต้"

✓ อาชีพของหัวหน้าครอบครัว หมายถึง อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นงานที่ทำเป็นประจำ หรือใช้เวลาทำมากที่สุด ในรอบปี 2532 โดยแบ่งเป็น

1. รับราชการ หรือ ทำงานในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ
2. ค้าขาย เช่น ทำธุรกิจส่วนตัว เจ้าของร้านค้า เป็นต้น
3. เกษตรกรรม
4. บริการหรือรับจ้าง เช่น ตัดเสื้อผ้า ซ่อมรถ เสริมสวย และอาชีพที่มีรายได้จากค่าบริการทุกประเภท เป็นพนักงานหรือลูกจ้างในห้างร้านหรือบริษัท
5. อื่น ๆ

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดของหัวหน้าครอบครัว แบ่งเป็น

1. ระดับต่ำ (ต่ำกว่า ม. 3 หรือเทียบเท่า)
2. ระดับปานกลาง (ม.3-ม.6/ปวช./ปกศ.ต้น หรือเทียบเท่า)
3. ระดับสูง (ปกศ.สูง/ปวส./ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า)

เกณฑ์การพิจารณาแบ่งระดับการศึกษานี้ได้ถือตามแนวคิดของกองวางแผนกำลังคน สำนักงาน
งานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (หนังสือ หน้าผาจันทร์, 2521 : 80) ซึ่งแบ่งระดับ
การศึกษา โดยใช้จำนวนปีที่ศึกษาในสถาบันเป็นตัวกำหนด โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับต่ำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ 12 ปีลงมา หรือ
ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6

ระดับกลาง หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถาบันการศึกษา 13-14 ปี ได้แก่ ผู้ที่
จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือประกาศนียบัตรการ
ศึกษาขั้นต้น (ปกค.ต้น) หรือเทียบเท่า

ระดับสูง หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งก็คือ
ผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือประกาศนียบัตรการศึกษาระดับสูง
(ปกค.สูง) หรือปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า

รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายได้ต่อเดือนที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดย
ประเมินค่าออกมาเป็นตัวเงิน ตามราคาท้องถิ่นในปี 2533 ทั้งหมดของสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว และ
ใช้รายได้ส่วนนี้ในการใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย รายได้ทั้งหมดที่ได้จากการเกษตร รายได้
จากเงินเดือน ค่าจ้างแรงงาน ดอกเบี้ย เงินปันผล ค่าเช่าที่ดิน ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าอื่น ๆ หรือกำไร
จากการประกอบการค้า ธุรกิจ เงินช่วยเหลือ เงินได้เปล่าจากผู้อื่น รวมทั้งรายได้จากแหล่งอื่น ๆ
โดยแบ่งระดับของรายได้ดังนี้

รายได้สูง หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวเกิน 7,000 บาท

รายได้ปานกลาง หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวอยู่ระหว่าง
4,000-7,000 บาท

รายได้ต่ำ หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวต่ำกว่า 4,000 บาท

เกณฑ์การพิจารณาแบ่งระดับรายได้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพิจารณาจาก อัตราค่าจ้างขั้น
ต่ำของผู้ใช้แรงงานในจังหวัดภาคใต้ ซึ่งกำหนดโดยกรมแรงงาน ปี พ.ศ. 2532 โดยกำหนดอัตรา
ค่าจ้างขั้นต่ำไว้ 65 บาทต่อวัน (สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ, 2532 : 606)

วิธีการกำหนดระดับรายได้

1. คิดจากอัตราค่าจ้างขั้นต่ำคูณจำนวนวันใน 1 เดือนเป็นจำนวนรายได้ขั้นต่ำของบุคคลต่อเดือน

$$65 \times 30 = 1950 \text{ บาท : เดือน}$$

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้รายได้ขั้นต่ำของบุคคลต่อเดือน เท่ากับ 2,000 บาท เพราะฉะนั้นหากเป็นครอบครัวต้องรวมจากรายได้ของสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 คน คือสามีและภรรยา สำหรับกรณีที่ครอบครัวมีผู้มีรายได้เพียงคนเดียว ให้ใช้รายได้ส่วนนั้นเป็นรายได้ครอบครัว จึงกำหนดให้รายได้ขั้นต่ำของครอบครัวอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่า 4,000 บาทต่อเดือน แล้วจัดช่วงขึ้นตามความเหมาะสมดังกล่าวข้างต้น

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว หมายถึง ระดับสถานของครอบครัวของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งวัดด้วย ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ลักษณะอาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ต่อเดือนของครอบครัว ซึ่งหมายถึงรายได้ของสมาชิกผู้มีรายได้ทั้งหมดในครอบครัว ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น

ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง หมายถึง ครอบครัวที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวอยู่ในระดับสูงคือ ปกศ.สูง/ปวส./ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือสูงกว่า
2. ลักษณะอาชีพ เป็นข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีตำแหน่งหน้าที่ในระดับ 6 หรือหัวหน้ากอง หรือเทียบเท่าหัวหน้ากองขึ้นไป ถ้าเป็นทหาร หรือตำรวจต้องยศพันตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป เป็นนักการเมือง นักวิชาการที่มีชื่อเสียงที่ทรงคุณวุฒิ เกษตรกรผู้มีที่ดิน 100 ไร่ขึ้นไป หรือเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น เจ้าของบริษัท เจ้าของห้างหุ้นส่วน เป็นต้น
3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวต้องมีรายได้เกิน 7,000 บาท เป็นรายได้รวมของสมาชิกผู้มีรายได้ในครอบครัว

ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางคือ ม.3-ม.6/ปวช./ปกศ.ต้นหรือเทียบเท่า
2. ลักษณะอาชีพ เป็นผู้ปฏิบัติงานอาชีพระดับกลางคือ ข้าราชการพลเรือน หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ตั้งแต่ระดับ 5-3 (แต่ไม่ใช่ตำแหน่ง เลมียน ภารโรง หรือคนขับรถ) ถ้าเป็นทหารตำรวจคร้อยเอกลงมาหรือเทียบเท่า พ่อค้า นักธุรกิจ หรือเจ้าของร้านขนาดกลาง เช่น ร้านค้าปลีก ร้านค้าส่ง ร้านอาหาร ร้านขายเสื้อผ้า และร้านค้าทั่วไปเกษตรกรรมผู้มีที่ดินมากกว่า 30 ไร่แต่ไม่ถึง 100 ไร่ เจ้าของเรือประมง ได้ถึงเรือ
3. รายได้เฉลี่ยของครอบครัว 4,000-7,000 บาท เป็นรายได้รวมของสมาชิกผู้มีรายได้ในครอบครัว

ครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวมีการศึกษา ระดับต่ำ คือ ต่ำกว่า ม.3 หรือเทียบเท่า
2. ลักษณะอาชีพ เป็นข้าราชการพลเรือน หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ระดับ 2-1 เลมียน ภารโรง พนักงาน คนขายของในห้างร้าน กรรมกร คนขับรถรับจ้าง คนงานที่ไม่ใช่ช่างฝีมือ เกษตรกรผู้มีที่ดินต่ำกว่า 30 ไร่ลงมา หรือไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ ลูกเรือประมง
3. รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่ำกว่า 4,000 บาทต่อเดือน เป็นรายได้รวมของสมาชิกผู้มีรายได้ในครอบครัว

เนื่องจากเกณฑ์การกำหนดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เป็นเรื่องที่ยากซับซ้อนมาก ยังไม่มีงานวิจัยชี้แนะที่แน่นอน เพราะสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีลักษณะเป็นตัวแปรองค์ประกอบ (Composite variable) ซึ่งประกอบด้วย อาชีพของหัวหน้าครอบครัว ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของสมาชิกที่มีรายได้ในครอบครัวทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้สร้างตารางแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดเชิงคุณภาพหลายมิติ (Typology) ไว้ดังนี้

ตาราง 1 องค์ประกอบและการวัดสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

องค์ประกอบของสภาพ เศรษฐกิจและสังคม ของครอบครัว	ระดับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว		
	สูง (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	ต่ำ (2 คะแนน)
การศึกษา	ปวส. ปกศ.สูง ปริญญาตรีหรือ เทียบเท่าหรือสูงกว่า	ม.3-ม.6 ปวช. ปกศ.ต้น หรือเทียบเท่า	ต่ำกว่า ม.3 หรือเทียบเท่า
รายได้	มากกว่า 7,000 บาทต่อ 1 เดือน	4,000-7,000 บาทต่อ 1 เดือน	ต่ำกว่า 4,000 บาทต่อ 1 เดือน
อาชีพ	ระดับ 6 ขึ้นไป พันตรีขึ้นไป นักการเมือง นักวิชา การ เจ้าของบริษัท เจ้าของห้างหุ้นส่วน เกษตรกรมีที่ดินมาก กว่า 100 ไร่ขึ้นไป	ระดับ 5-3 ร้อยเอกลงมา เจ้าของ ร้านค้าไป ผู้จัดการบริษัท ห้างร้าน เกษตรกรมีที่ดิน มากกว่า 30 ไร่ แต่ไม่ ถึง 100 ไร่ เจ้าของเรือ ได้กึ่งเรือ	ระดับ 2-1 เสมียน พนักงานขายของใน บริษัทหรือห้างร้านทั่วไป คนขับรถ ภารโรง กรรมกร เกษตรกรมี ที่ดิน 30 ไร่ลงมาหรือ ไม่มีที่ดินทำกิน ลูกเรือประมง

เกณฑ์ประเมินระดับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

การแบ่งระดับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ดังกล่าวข้างต้นสามารถผันแปรได้ ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เพื่อจัดปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงแบ่งจากคะแนนที่ได้จากแบบสอบถาม สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ดังนี้

คะแนน	10-12	หมายถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวสูง
คะแนน	9	หมายถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวปานกลาง
คะแนน	6-8	หมายถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่ำ

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยเทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุโดยปรับมาตรการการผันแปรของตัวแปรทั้งหมด เป็นมาตราช่วงชั้นนั้น ผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวสูง	มีค่าเป็น	3
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวปานกลาง	มีค่าเป็น	2
สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่ำ	มีค่าเป็น	1

จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครอบครัว และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น พี่น้องร่วมสายโลหิต บิดา มารดา ญาติ ผู้อาศัยแบ่งได้ดังนี้

1. จำนวนน้อย หมายถึง จำนวน 1-3 คน
2. จำนวนปานกลาง หมายถึง จำนวน 4-6 คน
3. จำนวนมาก หมายถึง จำนวน 7 คนหรือมากกว่า

เกณฑ์การแบ่งจำนวนสมาชิกในครอบครัว ใช้เกณฑ์การแบ่งของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ที่กำหนดไว้ในหนังสือ เครื่องชี้ภาวะสังคมของประเทศไทย พ.ศ. 2529 ซึ่งระบุว่า จำนวนเฉลี่ยต่อครอบครัวในปี 2529 เฉลี่ยครอบครัวละ 5.6 คน ผู้วิจัยจึงนำเกณฑ์นี้มาใช้ในการแบ่งเพื่อความเหมาะสมดังกล่าว เมื่อนำตัวแปรนี้ทดสอบความสัมพันธ์ด้วยเทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ให้นับจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ได้เป็นค่าในมาตราช่วงชั้น และให้ค่าอยู่ระหว่าง 0-99

การนับถือศาสนาของครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกส่วนใหญ่ในครอบครัวได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และเด็กนักเรียน เป็นต้น นับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แบ่งเป็น

1. ศาสนาพุทธ
2. ศาสนาอิสลาม
3. อื่น ๆ

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยเทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น โดยปรับมาตรวจการผันแปรทั้งหมด เป็นมาตราช่วงชั้น นั้นผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้

ศาสนาพุทธ	มีค่าเป็น	1
ศาสนาอิสลาม	มีค่าเป็น	0

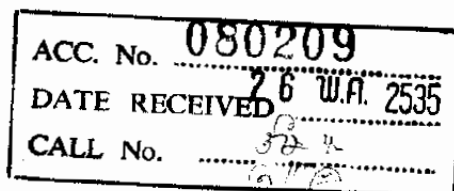
เหตุที่ผู้วิจัยกำหนดค่าดังกล่าว เพราะการศึกษาของ สุรเดช ปานาทกุล (2520) และ พิเศษพร จิตวารินทร์ (2530) ดังรายละเอียดในบทที่ 2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัวของเด็ก สูงกว่าศาสนาอิสลาม จึงทำให้ผู้วิจัยกำหนดค่าดังกล่าว

การใช้สื่อมวลชนของครอบครัว หมายถึง ปริมาณการใช้สื่อมวลชนดังต่อไปนี้ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร หรือนิตยสาร และหนังสือต่าง ๆ เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย ตำรา เป็นต้น โดยแบ่งระดับการใช้เป็น 3 ระดับดังนี้

การใช้สื่อมวลชนมาก หมายถึง

1. มีโทรทัศน์
2. มีวิทยุ
3. การซื้อหนังสือพิมพ์รายวันทุกวันอย่างน้อยวันละ 1 ฉบับ
4. การซื้อวารสารหรือนิตยสารทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ฉบับ
5. การซื้อหนังสือทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 เล่ม

หรือหมายถึง

1. มิโทรทัศน์
2. มิวิทยุ
3. การซื้อหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 3 วันต่อ 1 ฉบับ
4. การซื้อวารสารหรือนิตยสารอย่างน้อย 4 เดือนต่อ 1 ฉบับ
5. การซื้อหนังสืออย่างน้อย 4 เดือนต่อ 1 เล่ม

การใช้สื่อมวลชนปานกลาง หมายถึง

1. มิโทรทัศน์ หรือวิทยุ
2. การซื้อหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 5 วันต่อ 1 ฉบับ
3. การซื้อวารสารหรือนิตยสารอย่างน้อย 8 เดือนต่อ 1 ฉบับ
4. การซื้อหนังสืออย่างน้อย 8 เดือนต่อ 1 เล่ม

การใช้สื่อมวลชนน้อย หมายถึง

1. มิโทรทัศน์ หรือวิทยุ
2. การซื้อหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 7 วัน (1 สัปดาห์) ต่อ 1 ฉบับ
3. การซื้อวารสารหรือนิตยสารอย่างน้อย 12 เดือน (1 ปี) ต่อ 1 ฉบับ
4. การซื้อหนังสืออย่างน้อย 12 เดือน (1 ปี) ต่อ 1 เล่ม

หรือหมายถึง การไม่มีวิทยุโทรทัศน์ ไม่ซื้อหนังสือพิมพ์รายวัน และไม่ซื้อวารสาร

นิตยสาร หรือหนังสือเลย

การใช้สื่อมวลชนของครอบครัวมีลักษณะเป็นตัวแปรองค์ประกอบ ประกอบด้วยประเภทของสื่อมวลชนที่ใช้ โดยผันแปรไปตามระดับการใช้ ซึ่งการใช้สื่อมวลชนของครอบครัวนั้นมีหลายมิติ ผู้วิจัยจึงได้สร้างเป็นตารางแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดเชิงคุณภาพหลายมิติ ไว้ดังนี้

ตาราง 2 องค์ประกอบและการวัดการใช้สื่อมวลชนของครอบครัว

ประเภทสื่อมวลชน	ปริมาณการใช้สื่อมวลชน				
	มีโทรทัศน์ และ วิทยุ 8 คะแนน		มีโทรทัศน์ หรือ วิทยุ 4 คะแนน		ไม่มี 0 คะแนน
โทรทัศน์					
วิทยุ					
หนังสือพิมพ์	1 วัน : 1 ฉบับ 4 คะแนน	3 วัน : 1 ฉบับ 3 คะแนน	5 วัน : 1 ฉบับ 2 คะแนน	7 วัน : 1 ฉบับ 1 คะแนน	ไม่มี 0 คะแนน
วารสารหรือนิตยสาร	1 เดือน : 1 ฉบับ 4 คะแนน	4 เดือน : 1 ฉบับ 3 คะแนน	8 เดือน : 1 ฉบับ 2 คะแนน	12 เดือน : 1 ฉบับ 1 คะแนน	ไม่มี 0 คะแนน
หนังสือ	1 เดือน : 1 เล่ม 4 คะแนน	4 เดือน : 1 เล่ม 3 คะแนน	8 เดือน : 1 เล่ม 2 คะแนน	12 เดือน : 1 เล่ม 1 คะแนน	- 0 คะแนน

ปริมาณการใช้สื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์แต่ละประเภท ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อวัดปริมาณการใช้สื่อมวลชนในครอบครัวนั้น เป็นค่าโดยประมาณ ซึ่งผู้กรอกแบบสอบถามเห็นว่าเป็นสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในครอบครัว และผู้วิจัยถือว่าเป็นปริมาณการใช้สื่อมวลชนของครอบครัวจริงในการวิจัยครั้งนี้

เกณฑ์ประเมินการใช้สื่อมวลชนของครอบครัว

การประเมินการใช้สื่อมวลชนของครอบครัวประเมินจากคะแนนจากแบบสอบถามการใช้สื่อมวลชนของครอบครัว จากแบบสอบถามชุดที่ 1 ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

คะแนน	19 - 20	ใช้สื่อมวลชนมาก
คะแนน	9-12	ใช้สื่อมวลชนปานกลาง
คะแนน	0-8	ใช้สื่อมวลชนน้อย

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยเทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ โดยปรับมาตรฐานการผันแปรทั้งหมด เป็นมาตราช่วงชั้นนั้น ผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้

ใช้สื่อมวลชนมาก	มีค่าเป็น 3
ใช้สื่อมวลชนปานกลาง	มีค่าเป็น 2
ใช้สื่อมวลชนน้อย	มีค่าเป็น 1

เกณฑ์การแบ่งระดับการใช้สื่อมวลชนของครอบครัวนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจาก วัลย์ภรณ์ อาทิตย์เที่ยง (2529 : 10) และ จิรดา จิตโลภักตร์ (2529 : 10) ซึ่งแบ่งการใช้สื่อมวลชน เป็น 3 ระดับ คือ

การใช้สื่อมวลชนมาก หมายถึง การรับหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร มีวิทยุ และโทรทัศน์
การใช้สื่อมวลชนปานกลาง หมายถึง การรับหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร หรือมีวิทยุ และโทรทัศน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

การใช้สื่อมวลชนน้อย หมายถึง การไม่ได้รับหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร ไม่มีวิทยุ และโทรทัศน์

✓ การอ่าน หมายถึง พฤติกรรมการอ่านสิ่งพิมพ์ของเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มประชากร โดยไม่คำนึงว่า เป็นการอ่านสิ่งพิมพ์ในสถานที่ใด

การอ่านมีลักษณะเป็นตัวแปรองค์ประกอบ คือ ประกอบด้วย ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่อ่าน และ จุดมุ่งหมายของการอ่าน ซึ่งสามารถสร้างเป็นตารางแสดงความสัมพันธ์ของแนวความคิดเชิงคุณภาพหลายมิติ ได้ดังนี้

ตาราง 3 องค์ประกอบของการอ่าน

จุดมุ่งหมาย \ ประเภท	สารคดี	บันเทิงคดี
ความรู้	อ่านสารคดีเพื่อความรู้	อ่านบันเทิงคดีเพื่อความรู้
บันเทิง	อ่านสารคดีเพื่อความบันเทิง	อ่านบันเทิงคดีเพื่อความบันเทิง

ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่อ่านแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทสารคดี หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ให้แนวความรู้ ความคิดทางด้าน วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การศึกษา สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งอยู่ในรูป หนังสือ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2. ประเภทบันเทิงคดี หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ให้ความสนุกเพลิดเพลิน ขวนอ่าน มุ่งความบันเทิง มากกว่าความรู้ทางด้านวิชาการ เช่น นวนิยาย การ์ตูน นิทาน เรื่องสั้น เป็นต้น ซึ่งอยู่ในรูปของหนังสือ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

แนวคิดในการแบ่งประเภทสิ่งพิมพ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจากการแบ่งประเภทหนังสือที่อ่านของ สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีภาณุจัน (2531 : 81) ซึ่งได้แบ่งประเภทหนังสือไว้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สารคดี บันเทิงคดี และกวีนิพนธ์ ส่วนรายละเอียดนั้นผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่าด้วยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทสิ่งพิมพ์ไว้เพียง 2 ประเภทเท่านั้น ตามเกณฑ์การแบ่งประเภทหนังสือจากการวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กฉบับคณะกรรมการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515- พ.ศ. 2519 จำนวน 17 เรื่อง ของ สุนทรี มีพร้อม (2522 : ง) ที่ได้แบ่งประเภทหนังสือไว้ 2 ประเภท คือ ประเภทบันเทิงคดี และประเภทสารคดี

จุดมุ่งหมายของการอ่านแบ่งเป็น 2 ประการ คือ

1. อ่านเพื่อความรู้อ หมายถึง การอ่านเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิดให้กับตนเองทั้งในแง่ประเทืองปัญญา และแสวงหาความรู้เพื่อการดำเนินชีวิต และเพื่อการศึกษา
2. อ่านเพื่อความบันเทิง หมายถึง การอ่านเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินเพื่อความบันเทิงเรีงรมย์ และพักผ่อนหย่อนใจ

แนวคิดในการแบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดมาจากการแบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านของ อัมพร สุขเกษม (2520 : 5-6) มยุรี สุขวิวัฒน์ (2526 : 33) ลุขุม เฉลยทรัพย์ (2529 : 11) และ สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2531 : 11) ดังรายละเอียดในบทที่ 2

สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยเทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ โดยปรับมาตรฐานการผันแปรทั้งหมด เป็นมาตราช่วงขึ้นนั้นผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

อ่านสารคดีเพื่อความรู้อ	มีค่าเป็น	4
อ่านสารคดีเพื่อความบันเทิง	มีค่าเป็น	3
อ่านบันเทิงคดีเพื่อความรู้อ	มีค่าเป็น	2
อ่านบันเทิงคดีเพื่อความบันเทิง	มีค่าเป็น	1

เกณฑ์การกำหนดค่าเป็นมาตราช่วงขึ้นครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ความรู้ที่ได้จากการอ่านเป็นเกณฑ์ โดยผู้วิจัยเห็นว่าหากผู้อ่าน อ่านสิ่งนิพนธ์ประเภทสารคดีและมีจุดมุ่งหมายของการอ่านคืออ่านเพื่อความรู้อย่อมจะได้รับความรู้อมากกว่าการอ่านสารคดีเพื่อความบันเทิง และหากผู้อ่านอ่านสิ่งนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดี ย่อมได้รับความรู้อน้อยกว่าการอ่านสิ่งนิพนธ์ประเภทสารคดี ไม่ว่าจะอ่านสิ่งนิพนธ์ประเภทบันเทิงคดีเพื่อความรู้อหรือเพื่อความบันเทิง